

WŁADYSŁAW GRAF



# OSTRZESZÓW

W POLSKICH SIŁACH  
ZBROJNYCH  
NA ZACHODZIE

CZĘŚĆ 5

Z ANEKSEM DO CZĘŚCI 3







WŁADYSŁAW GRAF



# OSTRZESZÓW

W POLSKICH SIŁACH  
ZBROJNYCH  
NA ZACHODZIE

CZĘŚĆ 5

Z ANEKSEM DO CZĘŚCI 3

Projekt okładki  
i strony tytułowej :

Władysław Graf

Wydawca :

Muzeum Rejonalne im. Władysława Goluśa w Ostrzeszowie

## SPIS TREŚCI

	str.
- Wstęp .....	5
- Aneks do części 3 - "Wyprowadzeni z ZSRR w 1941 roku przez gen. Władysława Andersa .....	6
- Żołnierze bez pełnej biografii .....	33
- Duchowny opiekun polskich żołnierzy .....	39
- Wykaz poległych i zmarłych .....	42
- Ordery - medale - odznaczenia .....	48
- Zakończenie .....	55
- Źródła i materiały .....	56





## WSTĘP

Wywołany temat "W Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie" - opisany aż w pięciu częściach spełnia historyczną lukę w zapisach o ostrzeszowskich żołnierzach walczących o Niepodległość Ojczyzny w Wojsku Polskim na Zachodzie w latach 1939 - 1947.

W poszukiwaniu materiałów i źródeł do tej publikacji zebrałem sporo materiałów, które opisałem w pięciu "Zeszytach Ostrzeszowskich", na podstawie uzyskanych wywiadów z świadkami tamtych zdarzeń, korespondencji krajowej i zagranicznej, archiwalia przechowywane w Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych Koła Miejsko - Gminego w Ostrzeszowie oraz Muzeum Regionalnego im. Władysława Ciołusa w Ostrzeszowie, także wiele rozmów telefonicznych krajowych i zagranicznych. Korzystałem również z treści wydanych publikacji dotyczących tematu, choć w ograniczonym zakresie.

Władysław Graf

# ANEXS DO CZĘŚCI 3

WYPROWADZENI Z ZSRR

W 1941 ROKU

PRZEZ GEN. WŁADYSŁAWA ANDERSA

PIOTR P R E G I E L - podporucznik.

Urodzony dnia 29 maja 1908 roku we wsi Trzebień  
powiat kępiński  
Ojciec Michał, matka Rozalia z d. Grzesiak.

Po ukończeniu Szkoły Powszechnej w Trzebieńcu, w 1922 roku podjął naukę w Państwowym Ewangelickim Seminarium Nauczycielskim w Ostrzeszowie, zlikwidowanym w 1925 r. Dalszą naukę kontynuował w Krotoszynie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości z uprawnieniami nauczyciela Szkół Powszechnych.

Pracę pedagogiczną podjął w Kuronolu powiecie powstewskim, woj. wileńskie, jako kierownik Szkoły Powszechnej, pracując tam do wybuchu drugiej wojny światowej 1 września 1939 roku. Wtedy zorganizował opiekę nad polskimi dziećmi, których ojcowie zostali zmobilizowani do polskiego wojska.

Od 19 września 1939 roku ukrywał się w różnych miejscowościach na Wileńszczyźnie, działając w ruchu oporu i tajnym nauczaniu. Zimą 1940 roku, na skutek donosu, został aresztowany przez NKWD i osadzony w bardzo surowym więzieniu sowieckim w Wilejce na okupowanej Wileńszczyźnie, często przesłuchiwany, bity oraz torturowany.



PREGIEL PIOTR

W czerwcu 1941 roku został ewakuowany razem z polskimi więźniami do Borysowa, a następnie przetransportowany do Łągru w Riezeniu. Spośród 1400 więźniów, rozstrzelanych, kłutych bagnietami, zmarłych z wycięczenia i głodu, szczególnie w "marszu śmierci" z Wilejki do Borysowa, pozostało przy życiu tylko około 600, a wśród nich Piotr Prepiel.

Syn Piotra Prepiela Ryszard w wspomnieniach o swoim ojcu napisał : "Wiele lat po Jego śmierci natrafiłem na publikację zawierającą zeznania świadków tej gehenny /"Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów"/, Gryf Londyn 1982 r. Jeden z nich zeznaje : "W nocy z 27 na 28 czerwca, no koszmarnym dniu rozstrzelani, znowu rozleżeli się strzały na końcu kolumny, znowu uśmiercano morderców. Na odgłos wystrzałów naczelnik konwoju przywołał do siebie konnego strażnika i rozkazał mu, by pojechał na koniec kolumny i zakazał strzelaniny. Eskortowani przyjęli ten rozkaz z uczuciem ulgi, choć z pewnym niedowierzaniem. Niestety ta podejrzliwość okazała się uzasadniona. Mordowanie nie zaprzestano, a chodziło o co innego. Niemcy zbliżali się szybko i dookoła działali ich snadochronierze. Strzały mogły sięgnąć gości niepożądanych i dlatego naczelnik zakazał strzelać. Od tej pory dobijano słabych bagnietami. Przez całą drogę słychać było przrzt bagnietów po kościach i rżętenie wynędzniałych skazańców, przekłuwanych bagnietami do ziemi."

W Łągrze w Riezeniu, dnia 27 sierpnia 1941 roku więźniowie zostali poinformowani, że na podstawie układu z dnia 30 lipca 1941 roku gen. Władysław Sikorskiego ze Stalinem - rząd sowiecki opłosił amnestię dla Polaków i zezwolił utworzyć Armię Polską w ZSRR.

Polaków przetransportowano do Tatiszczewo, w którym pułk Grobicki pełniący obowiązki dowódcy formującej się od podstaw 5 Kresowej Dywizji Piechoty /KDP/ tworzył zgrupowanie i pułki.

Dnia 15 września 1941 roku 5 KDP osiągnęła stan 10 000 żołnierzy pod dowództwem gen. Mieczysława Spiechowicza i szefa sztabu ppłk. Zygmunta Berlinge.

wtedy Piotr Pregiel po paru miesięcznym przeszkoleniu uzyskał stopień starszego strzelca /patrz zdjęcie/ i został wcielony do 1 Kompanii C.K.M.21 pułku piechoty.

Po różnych trudnościach i wobec napięć dowództwa polskiego z władzami ZSRR - rząd polski postanowił przenieść wojsko na Środkowy Wschód. Od 24 marca 1942 roku przewieziono ich statkami przez Morze Kaspijskie do Irenu, później Ireku. Wtedy to podjęto decyzję, że ze składu Armii Polskiej Na Wschodzie - zostanie wydzielony 2 Korpus Polski pod dowództwem gen. Władysława Andersa, do którego weszła 5 Kresowa Dywizja Piechoty, w której służbę wojskową pełnił Piotr Pregiel.

Żołnierski biogram Piotra Pregiele można skrótkowo odnotować:

- 18 listopada 1943 roku ukończył Szkołę Podchorążych Artylerii Lekkiej,
- uzyskał uprawnienia do prowadzenia pojazdów wojskowych wszelkiego typu,
- został przeszkolony z budową radiostacji oraz innych oraz innych urządzeń łączności polowych,
- awansowany do stopnia kaprała podchorążego, został przydzielony do 4 Kresowego Pułku Artylerii Lekkiej.

Dalsze losy kaprała Piotra Pregiele obfitowały w wydarzenia godne

żołnierze włącząc go w szeregi Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie. Walczył w Palestynie. Na przełomie października i listopada 1943 roku walczył w Egipcie, później w Terencie we Włoszech, przetransportowany przez Morze Śródziemne.

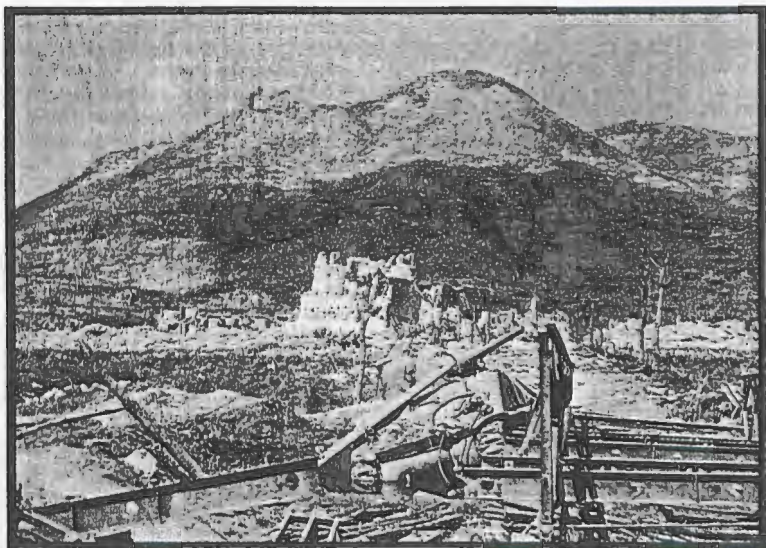
We Włoszech uczestniczył w walkach pod Campobasso, Isernia-Venafro i Aquafondata - Monte Cassino. Jako artylerzysta przyczynił się do zdobycia przez polskich żołnierzy klasztoru na Monte Cassino. Zranienia w tej bitwie odniosły skutek, kiedy to oddziały 5 KDP openowały całe San Angelo i Villa Lucie.

Piotr Pregiel, wówczas już w randze II oficera ogniowego w swoich wspomnieniach o tej bitwie napisał :

"Podchodzę do ładowniczego wykrzykując kolejne polecenie, a ten w ogóle nie reaguje. Chwytam go za ramię, Odwraca się - usta wykrzywione w nerwowym uśmiechu, rękami ścisną płowę i woła : nic nie słyszę. Ogłuchł, Przeskakuję do drugiego dzieła. Tu obsługa rusza się jak widma. Trzymam się na nogach ostatnim wysiłkiem woli. Jeden z nich nachyla się chyba już po tysięczny pocisk tej nocy , lecz ten okazał się silniejszy. Z mociskiem w objęciach padł na ziemię i natychmiast zasnął. Na nic zdało się mocne szarpnięcie. Odsunąłem śpiącego i stanąłem na jego miejscu".

Kiedy 18 maja 1944 roku ułani 3 Karpackiej Dywizji, wspomagani przez oddziały 5 KDF weszły wreszcie do klasztoru na Monte Cassino - Piotr Pregiel w swoich wspomnieniach napisał :

"Dziwne to było zwycięstwo. Ludzie zwlekali się ze skalistych zboczy, chowali się do swoich schronów, by paść i nikogo nie widzieć, nic nie słyszeć - o niczym nie myśleć i o wszystkim zapomnieć, zapomnieć."



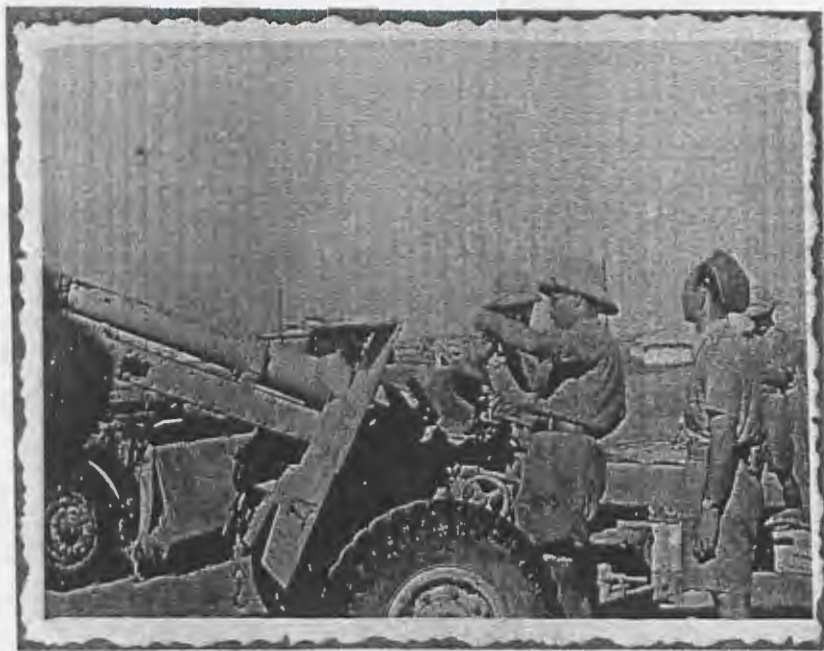
Panorama terenu walk o Monte Cassino.  
/Ze zbiorów Władysława Grafa/.

.. W wojnie z Wehrmechem - Piotr Prepiel walczył o przełamanie linii obronnej Gustawa, będąc świadkiem przelanej krwi swych współtowarzyszy broni 2 Korpusu.

Po ciężkich i krwawych walkach o Monte Cassino i Fiedemonte, wraz z innymi został skierowany w rejon Ricci na odpoczynek mający trwać cztery tygodnie. Jednak taktyczne plany wojsk sprzymierzonych bardzo skróciły ten odpoczynek, i po krótkim czasie 5 KDP została przeniesiona do Monte Luciano do walk na Środkowym Apeninie ciągnącym się na północ aż do Ankonu. W bardzo trudnych warunkach górzystych polscy żołnierze wraz z Piotrem Prepielem walczyli z wrogiem z ogromną odwagą, poświęceniem z narażeniem zdrowia i życia.

W rozkazie ogólnym Nr 52 Dowódcy Dywizji z dnia 15 lipca 1944 roku podano :

" Udzielałem pochwały niżej wymienionym oddziałom, oficerom i szeregowym, którzy wybitnie odznaczyli się w pierwszej fazie walki o Ankonę.....Kpr.pchor.FREGIEL Piotrowi r.1908 Nr ew.49/III - dnia 12.VII.1944 r. w czasie nocnego zajazdu na stanowiska zauważył odczepiony jeszcze pędzący z góry na obsługę, która znajdowała się w bliskiej odległości. Celem zapobieżenia nieszczęśliwemu wypadkowi, rzucił się do jeszcze i zahamował go. Uratował tym obsługę od obrażeń, sam zaś został ranny."



Ze zbiorów Ryszarda Pregiela /syna/.

II oficer ogniowy Piotr Pregiel /pośrodku/ z załogą lekkiego działka artyleryjskiego, podczas szkoleń w Szkole Podchorążych Artylerii Lekkiej w Falęstynie w 1942 roku.

-----  
Jeszcze = dwuosiowy wóz bojowy ze skrzyniami do przewozu amunicji artyleryjskiej.



Piotr Fregiel bardzo ciężko ranny - zmieżdżone prawa noga, został przerzucony samolotem do Szkocji i tam leczył rany aż do zakończenia wojny.

Tak zakończył się szlak bojowy Piotra Fregiela - podporucznika lekkiej artylerii.

Tysiące z tych, którzy nie doszli do wymarzonej wolnej Polski, jak napisał o swoim ojcu prof. dr hab. Ryszard Fregiel, pozostało w piekarach Irenu i Ireku, wyniszczonych więźniwnymi, torturami i nieludzkimi warunkami życia w sowieckich łagrach, lub w grobach rozsianych po górach i wąwozach Apeninów oraz wybrzeża Adriatyku. Tylko w bitwach na wzgórzach przyległych do klasztoru Monte Cassino poległo i pozostało tam na temtejszym cmentarzu 77 oficerów i 789 żołnierzy różnych stopni 2 Korpusu Polskiego.....

Śród żołnierzy 2 Korpusu, którzy przeszli cały szlak bojowy, do kraju wróciło tylko 310 żołnierzy, a wśród tych podporucznik artylerii Piotr Fregiel. Dnia 20 czerwca 1947 roku "zemustrował się" w szkockim porcie Edynburg na angielski statek "Eastern Prince", dopłynął do Gdańska. Już dnia 25 czerwca 1947 roku wrócił do swojej ukochanej wielkopolskiej wsi pod Kępem.

Po krótkim odroczynku, od września 1947 roku podjął pracę jako nauczyciel w Publicznej Szkole Powszechnej Nr 2 w Ostrzeszowie, pracując do ostatnich dni swego życia. Zorganizował jedno z najlepszych w owych czasach szkolnych laboratoriów fizykochemicznych.

Obok pracy zawodowej zaangażował się w prace społeczne : był współzałożycielem i pierwszym prezesem Spółdzielni Inwalidów "Pomoc" w Ostrzeszowie w 1950 roku,

- był członkiem Komisji Organizacyjnej Reaktywowanie Związku Inwalidów Wojennych Oddziału w Ostrzeszowie /ZIW/ w 1956 roku,
- w Kole Miejsko-Gminnym ZIW-u pełnił funkcję skarbnika w latach 1956 -1960,
- był delegatem Koła ZIW-u w Ostrzeszowie na wszystkie Zjazdy wojewódzkie i ogólnopolskie.

Wyniszczony chorobami będącymi następstwem odniesionych ran wojennych, zmarł dnia 10 listopada 1946 roku w szpitalu we Wrocławiu w wieku 56 lat.

#### ODZNACZENIA

Krzyż Walecznych

Krzyż Monte Cassino

Medal Italy Star

Defence Medal

War Medal

Liczne odznaczenia pamiątkowe.

---

#### Post scriptum

Czytelniku - kiedy będziesz chodził w zadumie na parafialnym katolickim cmentarzu w Ostrzeszowie, a napotkasz grób rodziny Pręgielów - zatrzymaj się i wspomnij, że leży tu jeden z wielu bohaterów drugiej wojny światowej walczący w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie - podporucznik Piotr Pręgiel.



Ze zbiorów mjr. Mieczysława Sasiadka

Odznaka Pamiątkowa 2<sup>o</sup> Korpusu Polskiego 5 Kresowej  
Dywizji Piechoty, zatwierdzona rozkazem dowództwa  
tej dywizji w 1944 roku Nikodeme Sulika gen. brygady.  
Odznaka metalowa oksydowana na stare srebro.  
Pośrodku tarcza koloru żółtego, na której tle  
wizerunek żubra koloru brązowego. Przytwierdzona do  
munduru lub bluzy wojskowej i mocowana na łożysku  
z nakrętką.

Taką odznakę nadano ppor. Piotrowi Pręgielowi  
dnia 14 sierpnia 1946 roku w Szkocji.

ZALĄCZNIKI  
PISMA - ZAŚWIADCZENIA - LEGITYMACJE - FOTOGRAFIE  
ZE ZBIORÓW RYSZARDA PRĘGIELA - SYNA PIOTRA



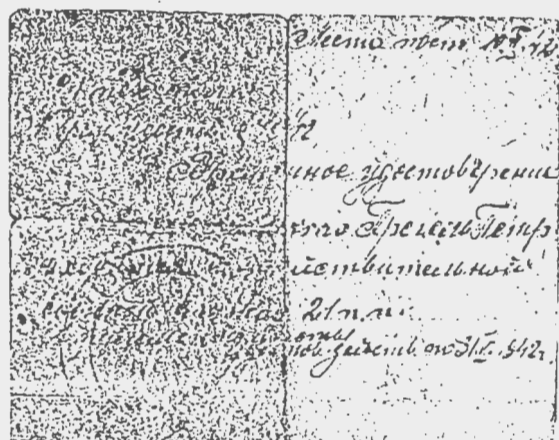
Pierwsze  
"książeczki wojskowe"  
wydawane żołnierzom  
wojska polskiego w ZSRR.  
Dokument był sporządzony  
odręcznie na zwykłym  
papierze maszynowym  
kiepskiej jakości,  
o rozmiarach 10 x 8 cm.  
Na jednej stronie wpisywano  
tekst w języku  
polskim, na odwrotnej  
w języku rosyjskim.

Wobec drogi frontowej i  
upływu 65 lat od dnia  
wydania, dokument jest już  
w znacznej mierze zatarty.

Teks polski brzmi :  
"M.p. 10.II.1942.  
21 Pułk Piechoty Nr tymcz.  
zaśw. 90/42.

Tymczysowe zaświadczenie.  
Właściciel niniejszego  
st.strz. Pręgiel Piotr  
przynależny do 21 P.P.  
1 Komp C.K.M.

Odcisk kciuka prawej ręki.  
Tymcz. zaśw. ważne do  
31.V.1942 r.  
Szef Sztabu  
/-/Riedl T.J.major".



Ze zbiorów Ryszarda Pręgiela /syna/,  
również opis kserokopii dokumentu  
z oryginału.

Nº 34634 /20/y

**POLISH IDENTIFICATION CARD**  
**DOWÓD TOŻSAMOŚCI**

Name in full ..... *Pręgiel Piotr*  
Nazwisko i imię .....  
Rank ..... *L/pt*  
Stopień .....  
Age ..... *33* Sex .....  
Wiek ..... Płeć .....  
Nature of employment .....  
Zatrudnienie .....  
Date of issue ..... *15-V-1942*  
Data wystawienia .....  
Height .....  
Wzrost .....  
Colour of eyes ..... *blue*  
Oczy .....  
Colour of hair .....  
Włosy .....  
Special marks .....  
Znaki szczególne .....  
Moustache, beard or clean-shaven .....  
Wąsy, broda lub ogolony .....

This certificate is issued pending the issue of a Military Pass or the usual Civilian Identity papers. It is NOT a pass or permit and does NOT allow bearer to travel or circulate in the Middle East unless in possession of a special endorsement. Any enquiries regarding him/her should be made to the local Defence Security Officer.

Zaswiadczenie niniejsze wydaje się do czasu wystawienia właściwej legitymacji wojskowej lub dokumentu tożsamości dla osoby cywilnej. Dokument niniejszy nie upowaznia właściciela do odbywania podróży i poruszania się na terenie Bliskiego Wschodu, chyba, że umieszczona zostanie odpowiednia adnotacja. Wszelkie zapytania odnośnie osoby właściciela niniejszego dokumentu kierować należy do Oficera Bezpieczeństwa.

VALID until ..... *15-VIII-1942*  
Ważne do dnia .....

*[Signature]* ..... PERMIT OFFICER  
*[Signature]* 844/G.H.Q.P./50,000/4-42

Zaświadczenie zastępujące dowód tożsamości, wydane  
Piotrowi Pręgielowi dnia 15 maja 1942 roku przez  
Dowództwo Armii Polskiej Na Wschodzie - potwierdzone  
przez władze Armii Angielskiej na terenie Bliskiego  
Wschodu w Iranie.  
Druk dwujęzyczny - angielski i polski.



DOWODZTWO  
5-KRESOWEJ DYWIZJI PIECHOTY

Mp. dnia 15 lipca 1944.r.

W Y C I A G

R O Z K A Z    O G O L N Y    N r .   5 2 .

1. P O C H W A Ł A

Udzielam pochwały niżej wymienionym Oddziałom, oficerom i szeregowym, którzy wybitnie odznaczyli się podczas pierwszej fazy walk o ANCONE.-

Kpr. pchor. P R E G I E L Piotrowi r. 1908 Nr. ewid. 49/III.- dnia 12.VIII. 1944.r. w czasie nocnego zajazdu na stanowiska, zauważył odczypiony jaszcz pedzacy z góry na obsłudze, która znajdowała się w blizkiej odleglosci.-

Celem zapobieżenia nieszcześliwemu wypadkowi, rzucił się do jaszczosa i zahamował go, uratował tym obsłudze od obrazen - sam zaś został ranny.-

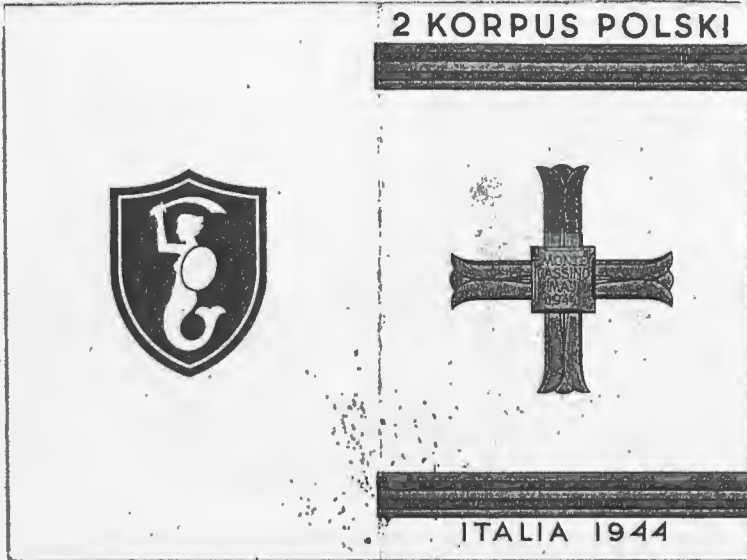


Wzgodnosc wyciagu:  
ADJUTANT 4. Kres. PAL.

Y R S K I  
por.

W.z. DOWODCA DYWIZJI  
(-) R U D N I C K I  
Płk. Dypl.

Wyciąg z rozkazu ogólnego Nr 52 z dnia 15 lipca 1944 roku,  
dot. pochwały udzielonej kapralowi podchorążemu Piotrowi Pregielowi  
przez Dowództwo 5 Kresowej Dywizji Piechoty, za waleczność o Anconę.



Rozkazem Dłwa 5 K D P.  
 Nr. 18 z dnia 22. II. 1945  
 został nadany Kpr. pchor.  
Prediel Piotr  
4 Kres. Pułk Art. Lek.

**LEGITYMACJA**  
 Nr. 20444  
 uprawniająca do noszenia  
**KRZYŻA PAMIĄTKOWEGO MONTE CASSINO**  
 wydana na podstawie  
 Dekretu Naczelnego Wodza  
 L. dz. 3504 z P. 48  
 z dnia 26 lipca 1944

**KRZYŻ PAMIĄTKOWY MONTE CASSINO**  
 Nr. 20444  
 4 KRESOWEGO PUŁKU  
 Art. Lek. 1945  
**POWÓDCA PUŁKU**  
**BAUMANN P.**  
 podpułkownik

Legitymacje Krzyże Pamiątkowego Monte Cassino - kolorowe.  
 U góry - zewnętrzna strona legitymacji - u dołu strona  
 środkowa. Nadana 22 lutego 1945 roku przez dowódcę 4 Kresowego  
 Pułku Artyleryi Lekkiej Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie  
 podpułkownika P. Baumann.





**LEGITYMACJA**

No. <sup>113</sup> 442.

Pan ..... **Pieter** .....

..... **Pregiel** .....

jest członkiem Zrzeszenia  
Nauczycieli Polaków  
w Wielkiej Brytanii.

Składka członkowska zadeklarowano w wysokości  
sb. .... 1. .... d. .... miesięcznie.

Przyjęty... do Zrzeszenia  
od dn. 1. czerwca... 194. 5 r.

M.p., dn. 1. lipca... 194. 5 r.

ZARZĄD.

Sekretarz

*[Signature]*

Prezys

*[Signature]*

Skarbnik

*[Signature]*

Pieter Pregiel ciężko ranny w walkach pod Anconą we Włoszech, został przetransportowany samolotem do Szkocji w lipcu 1944 r., do szpitala wojskowego na leczenie odniesionych ran, gdzie przebywał do maja 1945 r.

Po opuszczeniu szpitala obok pełnienia dalszej służby wojskowej, zaangażował się także w pracę społeczną. Był współorganizatorem i członkiem "Zrzeszenie Nauczycieli Polaków w Wielkiej Brytanii" od 1 czerwca 1945 roku.

Powyżej legitymacja Piotra Pregiela wydana miesiąc później dnia 1 lipca 1945 roku. Brak informacji o czasie rozwiązania tegoż Zrzeszenia.

Army Form B.2506A


**ALLIED MILITARY  
IDENTITY CARD No. A 25119**

Allied Land Contingent *Polish*  
 Surname *PREGIEL*  
 Christian Names (and rank or designation at time of issue) *PIOTR 2/LT.*  
 Sex *M*  
 Personal No. \_\_\_\_\_  
 Height *5 ft 10 1/2 ins*  
 Colour of Eyes *Blue*  
 Colour of Hair *Dark*  
 Other Distinguishing Marks (if any) \_\_\_\_\_  
 Date of Birth *25.5.1918*  
 Signature of Issuing Officer *[Signature]* *Major Comd.* Signature of Bearer *[Signature]*  
 Date *14.7.1945*  
 No. 44 Liaison Headquarters *[Stamp]* *400 Bldg / 2143 Hq. [Stamp]*





**ALLIED MILITARY IDENTITY CARD No.**



**General Conditions of Issue**

1. This document relates only to the identity of the person described. It is not available as a Passport, Pass or Permit.
2. The loss of this Identity Card will be reported at once to the O.C. the Unit to which the holder belongs. The holder should make a separate note of the number of his card.
3. Anyone finding this card should hand it to the nearest Military establishment.
4. Impersonation of the authorised Bearer of an Identity Card or its alteration, destruction or transfer to another person are penal offences.
5. No indication will be given on this card of the regiment, corps formation or unit to which the holder belongs. In the event of change of name or other particulars, a fresh card will be issued.
6. An officer ceasing to be employed in a capacity in which the wearing of uniform is permitted, will return his A.F.B.2506 A to the O.C. Unit.

Army Form B. 2506 A

Wojskowa karta tożsamości Piotra Pregiela wydana przez dowództwo wojsk alianckich w Szkocji dnia 14 lipca 1945 r. w języku angielskim. Na odwrocie warunki wydania tejże karty, z ówczesnym herbem Szkocji.

## Wojskowa karta tożsamości wojsk sprzymierzonych (alianckich)

### Ogólne warunki wydania

1. Niniejszy dokument odnosi się wyłącznie do tożsamości opisanej osoby. Nie służy jako paszport, przepustka czy zezwolenie.
2. Utratę niniejszej karty tożsamości należy zgłosić niezwłocznie dowódcy jednostki, do której należy posiadacz karty. Posiadacz karty powinien sporządzić oddzielną notatkę z numerem swojej karty.
3. Znalazca karty powinien przekazać ją do najbliższej placówki wojskowej.
4. Podawanie się za prawowitego właściciela karty tożsamości lub jej modyfikowanie, niszczenie lub przekazywanie innej osobie jest przestępstwem podlegającym karze.
5. Na niniejszej karcie nie można podawać informacji o pułku, korpusie lub jednostce do której należy jej posiadacz. W przypadku zmiany nazwiska lub innych danych, wydana zostanie nowa karta.
6. Oficer kończący pracę w służbie, w której dozwolone jest noszenie munduru, zwraca kartę tożsamości dowódcy jednostki.

Przełumaczenie z angielskiego na język polski  
Wojskowej Karty Tożsamości Wojsk Sprzymierzonych -  
ze strony 22.

Przełumaczenie : Paweł Uścińowicz



Szkocja - wrzesień 1945 roku.

Generał Władysław Anders i pułkownik Klemens Rudnicki w otoczeniu kadry Szkoleniowego Ośrodka Zapasowego w Peebles pod Edynburgiem.

Na drugim planie - pierwszy z prawej podporucznik Piotr Prgiel, który opuścił szpital wojskowy w maju 1945 roku.

W Peebles formowano wtedy I Polską Dywizję Pancerną Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie, powierzając dowództwo już generałowi Klemensowi Rudnickiemu. Do kadry instruktorskiej skierowano podporucznika Piotra Prgiela, i na tym stanowisku trwał do rozwiązania tej formacji wojskowej w 1947 roku. Wtedy podjął decyzję powrotu do Polski.



Szkocja - październik 1945 roku.

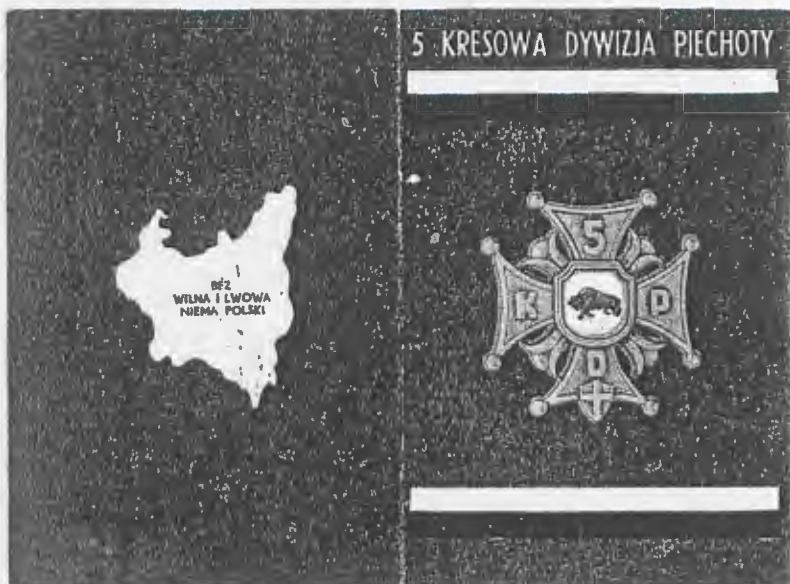
Pułkownik Dyplomowany Klemens Rudnicki, zastępca dowódcy 5 Kresowej Dywizji Piechoty, później nominowany do stopnia generała oraz dowódcę 1 Dywizji Pancernej - odznaczone podporucznika Piotra Pregiela Krzyżem Walecznych.



ODWROTNA STRONA

KRZYŻ WALECZNYCH

Legitymacja do Odznaki Pamiątkowej 5 Kresowej Dywizji Piechoty



Strona zewnętrzna

<p><b>LEGITYMACJA</b> Nr. <u>8170</u></p> <p>upoważniająca do noszenia <b>ODZNAKI PAMIĄTKOWEJ</b> <b>5 KDP</b></p>	<p>ROZKAZEM DOWÓDZTWA 5 KRESOWEJ DYWIZJI PIECHOTY</p> <p>Nr. <u>43.</u> z dnia <u>14.VIII.46</u></p> <p>została nadana <u>Ppor.</u> <small>(stopień)</small></p> <p><u>P R E G I E L Piotr.</u> <small>(nazwisko i imię)</small></p> <p><u>5. Kres. Pułk Art. Lekkiej.</u> <small>(oddział)</small></p> <p><b>ODZNAKA PAMIĄTKOWA</b> <b>5 KDP</b></p> <p>DOWÓDCA KRESOWEJ DYWIZJI PIECHOTY</p> <p><i>Julij</i> SULIK NIKODEM GEN. BRYG.</p>
--	---

Strona wewnętrzna

<u>4. Kres. Pułk Artylerii Lekkiej</u>	uprawniony jest do noszenia:
L. p. 1 <u>145x 47</u>	Gwiazda za Wojnę 1939-45
<u>ZASWIADCZENIE</u>	Gwiazda Italii
Stopień <u>Podporucznik</u>	<del>Gwiazda Francji i Niemiec</del>
<u>PREGIEL Piotr</u> (Nazwisko i imię)	Państwo: 4. Kres. P. A. L. rozkaz Nr. <del>178043</del> 30/47.
Rocz. i Nr. ewid. <u>1908/49/100</u>	DOWODCA PUŁKU <i>[Signature]</i> BAUMANN ppłk.



Zaświadczenie wydane na początku 1947 roku w Szkocji -  
podporucznikowi Piotrowi Pregielowi, urzeczniące do  
noszenia nadanych Mu odznaczeń wojskowych :

- "Gwiazda Za Wojnę 1939 - 45" ,
- "Gwiazda Italii".

Zaświadczenie drukowane na kartonie / rozm. 15 x 10,5 cm /,  
koloru beżowego - złożone w połowie.

Wydane przez 4 Kresowy Pułk Artylerii Lekkiej i podpisane  
przez Dowódcę Pułku ppłk. Baumanna.



PROPAGANDA HITLEROWSKICH NIEMCÓW  
KIEROWANA SZCZEGÓLNIE DO POLAKÓW  
WCIELANYCH DO WEHRMACHTU

Obok Propagandowy afisz niemiecki, fetyszyzujący siłę Wehrmachtu z napisem w tłumaczeniu :

"W naszych sztandarach tkwi zwycięstwo."

Był rozwieszony w jednostkach przymusowo wcielonych Polaków do wojska niemieckiego, szczególnie tzw. "Volksdeutschów" w okresie trzeciej fazy drugiej wojny światowej.

Propaganda niemiecka nie zdołała odnieść skutku, ponieważ Polacy nie opowiedzieli się w walce przy boku Wehrmachtu. Dezertowali, kiedy naderzała się okazja, podejmując walkę u hitlerowców w szeregach Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Odnieśli ostatecznie zwycięstwo nad Niemcami.

Reprodukowany obok afisz z "Gazety Wojennej" nr 17  
Wydawnictwo F.O.Polske Warszawa 1965 r.





## ŻOŁNIERZE BEZ PEŁNEJ BIOGRAFII

Poniżej podam niepełny wykaz żołnierzy walczących w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie, pochodzących z Ziemi Ostrzeszowskiej. Używając termin "z Ziemi Ostrzeszowskiej", mam na względzie tych, co zamieszkiwali na tej ziemi w obecnych granicach powiatu ostrzeszowskiego. W czasie międzywojennym, okresie okupacji hitlerowskiej i początkach lat powojennych, był to powiat kępiński oraz dołączone do niego małe obszary z powiatów ostrowskiego i sieradzkiego.

Wyszczególnienie pełnej listy żołnierzy ostrzeszowskich walczących w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie jest wręcz niemożliwe z powodu braku takiego rejestru, czasem niechęci rodzin do ich ujawnienia, braku zainteresowania. Niewątpliwie jest to wpływ sytuacji politycznej czasu PRL-u, kiedy te osoby były sztykowane, a nawet więzione.

Odnosząc się do tego tematu podaję, że wyszczególnię tylko bohaterów, na których nazwiska natrafiłem czytając dotychczas ważne publikacje oraz na podstawie informacji podczas przeprowadzonych wywiadów z osobami żyjącymi w tym okresie - a jest już ich niewielu.

Za luki w wykazie, którego podam, przepraszam czytelników, lecz to skutek mojej niewiedzy. Dobrze by się stało, aby ten temat podjęły i uzupełniły osoby, które jeszcze posiadają w tym temacie wiedzę.

## MARIAN BARCZYK

Syn hotelarza i restauratora Wilhelma Barczyka. W czasie okupacji hitlrowskiej opowiedział się za nemową rodziców za przychylnością do Niemiec podpisując t.zw. "Volkskistę". Został wcielony do Wehrmachtu formacji "Afrike Korps" dowodzonej przez Feldmarszałka niemieckiego Erwina Rommela. Zdezertrował z Wehrmachtu Libii i walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie, na froncie półwyspu iberijskiego. Po zakończeniu drugiej wojny światowej nie powrócił do Ojczyzny. Zamieszkał na stałe w Holandii i tam zmarł. Brak bliższych informacji.

## HENRYK CALIŃSKI

Syn Andrzeja Calińskiego - rymarza i kaletnika. Jako nieletni został uznany za przychylnego do III Rzeszy, poprzez podpisanie przez jego rodziców t.zw. "Volkskisty". Urodzony w 1923 roku, w 1939 roku ukończył 3 klasy gimnazjum ks. ks. Salezjanów w Ostrzeszowie. Kiedy osiągnął pełnoletniość, został przymusowo wcielony do Wehrmachtu. W czasie inwezejji wojsk alianckich we Francji w Normendii w lincu 1944 roku, zdezertrował do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, walcząc w Francji, Holandii i Belgii. Po zakończeniu wojny został przetransportowany do Anglii. Spacerując po Londynie, zginął tragicznie uderzony w głowę odrwanego <sup>e</sup>przysu zbombardowanego domu.

## IGNACY GRAŚ



IGNACY GRAŚ- sierżant.

Urodzony dnia 8 lipca 1889 roku w miejscowości  
Mieże, pow. Czarnków woj. poznańskie,

Syn Tomasz i matki Marianny.

Uzyskał zawód leśnika. Uczestnik Powstanie Wielko-  
polskiego w baonie telegrafistów w stopniu sier-  
żanta.

Od kwietnia 1920 roku do wybuchu drugiej wojny świa-  
towej był nadleśniczym w nadleśnictwie Wende z sie-  
dzibą w Przedborowie, koło Ostrzeszowa.

W czasie okupacji hitlerowskiej na terenie jego nadleśnictwa były 3 schrony - kryjówki podziemne, o czym napisał Witold Bytoński ps. "Sfinks" w książce nt. "W partyzantce na południu Wielkopolski".

Będąc zaprzysiężony do AK, otrzymał polecenie podpisania tzw. Volkslisty, dla bezpieczeństwa działalności konspiracyjnej przeciw Niemcom. To jednak zaważyło - że został powołany do Wehrmachtu i skierowany wraz z synem Zbigniewem do walk na froncie zachodnim.

W czasie inwazji wojsk alianckich w 1944 roku zed<sup>e</sup>żtererował do Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie. Podczas uciezki z Wehrmachtu jego syn Zbigniew został przez Niemców zastrzelony.

Ignacy Graś był skierowany do Armii Władysława Andersa walcząc we Włoszech.

Do kraju powrócił w 1946 roku, podejmując pracę w swoim zawodzie leśnika. W latach 1946-1950 w Okonku k/Szczecinka. Od 1950 roku w nadleśnictwie Menowo pod Koszalinem. Od 1954 roku w nadleśnictwie Przechlewo w powiecie człuchowskim. Po pięciu latach w 1959 roku zmarł i spoczywa na cmentarzu w Człuchowie, woj. koszalińskie.



JÓZEF KACZMAREK

## JOZEF KACZMAREK

Ur. dnia 6 marca 1924 roku w Bukownicy, pow. Ostrzeszów. Syn kierownika Agencji Pocztovej w Bukownicy podległej Urzędowi Pocztojemu w Ostrzeszowie - Stanisława i matki Jadwigi z d. Bednerek. Szkołę Powszechną ukończył w Bukownicy w 1938 roku.

W czasie okupacji hitlerowskiej został wywieziony przez Niemców na przymusowe roboty do Rzeszy. Tam wcielono go do przymusowych robót w Organizacji TODT. Była to organizacja powołana przez inżyniera Fritza TODT-a - hitlerowskiego działacza w okresie II wojny światowej, rekrutująca robotników w drodze przymusu spośród ludności krajów podbitych. Działała na terenach okupowanych, wykorzystując niewolniczą pracę więźniów i robotników, szczególnie przy liniach fortyfikacyjnych, budowy dróg i autostrad.

Józef Kacznarek został przerzucony na teren północnej Jugosławii w sąsiedztwie Włoch, po napaści Niemców w 1941 roku i skierowany do robót przy budowie torów kolejowych. Nawiązał kontakt z ruchem oporu Polaków na tym terenie.

W 1944 roku odniety przez Anglików podczas inwazji, zaciągnął się do Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie walcząc w Jugosławii i Północnych Włoszech. Po zwycięstwie nad Niemcami pełnił na zajętych przez aliantów terenach służbę wertowniczą. Do kraju powrócił w 1946 r. Podjął pracę początkowo w Urzędzie Pocztowym, potem w P.S.S. "Snożem", później w Przedsiębiorstwie "Techma". Zmarł na ciężkiej chorobie w Wolicy dnia 24.12.1975. Spoczywa na cmentarzu w Mikstacie



## MIECZYŚLAW OLSZANOWSKI

I Korpus Polski w Szkocji - lipiec 1940 r.

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego im. Władysława Goluśa  
w Ostrzeszowie



MIECZYŚLAW OLSZANOWSKI

Urodzony dnia 19 listopada 1908 roku w Ostrzeszowie,  
Ojciec Konstanty, matka Marianna z d. Gorgolewska.

-----  
W lipcu 1940 roku na terenie Wielkiej Brytanii znalazło się  
27 614 żołnierzy polskich.

W ramach odbudowy Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie po klęsce  
Francji, na terenie Szkocji w Wielkiej Brytanii powstała grupa  
obozów wojskowych. Grupę obozów przekształcono w I Korpus Polski.  
Korpus otrzymał zadanie zorganizowania obrony przeciwdesantowej  
na liczącym 200 km odcinku wybrzeży Szkocji - od Zatoki Fifth of  
North do miasta Montrose.

I Korpus Polski w Szkocji we wrześniu 1940 roku został  
przekształcony w 1 Polski Korpus Pancerno - Motorowy, w którym  
walczył Mieczysław Olszanowski.

Brak dalszego biogramu żołnierskiego M. Olszanowskiego.



Za zbiorów Muzeum Regionalnego im. Władysława Goluśa  
w Ostrzeszowie.

Wizyta gen. Władysława Sikorskiego w polskim obozie  
wojskowym w Szkocji w sierpniu 1940 roku, kiedy  
przebywał tam Mieczysław Olszanowski.



ABP KS. JÓZEF GAWLIŃA

DUCHOWNY OPIEKUN  
POLSKICH ŻOŁNIERZY

## KSIĄDZ ARCYBISKUP JÓZEF FELIKS GAWLINA

Urodzony dnia 18 listopada 1892 roku w Strzybniku koło Raciborza na Górnym Śląsku. Egzamin dojrzałości zdał w Rybniku w 1914 roku. Dopiero w wieku 28 lat, dnia 19 czerwca 1921 roku we Wrocławiu otrzymał święcenia kapłańskie, bowiem studia teologiczne miał kilkakrotnie przerywane z powodu powoływania do wojska. Był wikariuszem, sekretarzem generalnym Ligi Katolickiej. W 1924 r. został powołany do pracy w redakcji "Gościa Niedzielnego". Od 1927 r. był kierownikiem Katolickiego Biura Prasowego w Warszawie. W 1932 r. powrócił na Śląsk już jako prałat i objął probostwo w dawniejszej Królewskiej Hucie - w dzisiejszym Chorzowie. Dnia 19 marca 1933 r. z rąk kardynała Hlonda otrzymał sakrę biskupią. Oddał się posłudze wśród żołnierzy Wojska Polskiego, powiększył kadrę kapłanów wojskowych, organizował konferencje w polskich jednostkach wojskowych.

Po wybuchu II wojny światowej wraz z wojskiem przez Rumunię przedarł się do Rzymu, prosząc papieża Piusa XII o przedłużenie jurysdykcji. Tym samym Watykan uznał rząd polski we Francji, dokąd w październiku przybył biskup Gawlina. W 1940 roku wraz z rządem polskim przeniósł się do Londynu.

W ciągu kilku następnych miesięcy pospieszył do swoich żołnierzy uznawany jako biskup polowy Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie. W 1940 roku był w Syrii, gdzie formowała się Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich.

W 1942 roku udeł się do Związku Kadzieckiego - do tworzących się tam polskich oddziałów wojskowych. Stał się w rozjazdach odwiedzając walczących polskich żołnierzy w Egipcie, Palestynie i Szkocji. W lutym 1944 roku włączył się do akcji bojowej we Włoszech, gdzie na pół godziny przed głównym natarciem na klasztor w Monte Cassino

w asyście księży wojskowych kapelanów w kaplicy-namiocie odprawiał Mszę Sw.

Po zakończeniu II wojny światowej pozostał na emigracji, ponieważ władze komunistyczne nie zgodziły się na jego powrót do Polski. Stał się duszpasterzem rozsielonych po całym świecie Polaków. W 1947 roku papież Pius XII mianował go ordynariuszem Polaków pozostających na obczyźnie. W 1952 roku papież wyniósł go do godności arcybiskupa.

Ojciec Święty Jan XXIII mianował go Sekretarzem Komisji Biskupów i Zarządu Diecezji Rzymskiej. Z jego inicjatywy w Watykanie w podziemiach bazyliki św. Piotra zbudowano polską kaplicę p.w. Matki Błaskiej Częstochowskiej.

-----  
Zmarł dnia 21 września 1964 roku w Rzymie w wieku 72 lat. Zmarł nagle. Pogrzeb prowadził Prymas Kardynał Stefan Wyszyński wśród kilkuset księży, 25 biskupów polskich, kapelanów wojskowych oraz licznych rdeków z wielu krajów świata.

Zgodnie z jego życzeniem wyrażonym w testamentie, ciało jego złożono wśród tych, którym służył duchowo - żołnierzy polskich poległych pod Monte Cassino - na ziemi, które do Polski należy.

## WYKAZ POLEGŁYCH I ZMARŁYCH

Na podstawie wiarygodnych materiałów zebranych przez p. Janę Czwordoną z Tych / zmarł w 2004 roku / opublikowanych w pracy licencjackiej pt. "Bitwa o Monte Cassino w releksji Józefa Czwordona przez Barbarę Pałczyńską-Musiał z Tych, Włocławki archiwowanej w Muzeum Regionalnym im. Władysława Górskiego w Ostrzeszowie - oraz archiwaliów własnych autora tego zeszytu, poniżej wykaz poległych i zmarłych Polek z Ziemi Ostrzeszowskiej walczących w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie w latach 1940 - 1946.

### CALIŃSKI HENRYK .

Urodzony w 1923 roku w Ostrzeszowie. Dezerter z Wehrmachtu w 1944 roku. Zginął tragicznie w wypadku po zakończeniu wojny w Londynie w końcu 1946 roku.

### FLACZYK STEFAN - starszy strzelec

ur. dnia 23 marca 1923 roku w Grabowie n/Prosna, powiat Ostrzeszów. Poległ we Włoszech pod Loreto dnia 4 lipca 1944 roku. Spoczywa na cmentarzu polskich żołnierzy w Loreto /Włochy/, kwatera CM.F. 7-A-1.

### GARBACZEWSKI EDMUND - szeregowiec

ur. 1 sierpnia 1926 roku w Ostrzeszowie. Zmarł w Szkocji /Wielka Brytania/ w Edynburgu dnia 12 lutego 1945 roku na skutek odniesionych ran podczas inwencji wojsk alianckich na Zachodzie Europy walcząc w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie. Spoczywa na

cmenterzu w Szkocji w miejscowości Corstorphine Hill, w kwaterze oznaczonej B 1449/I.

**GOLĄBEK JÓZEF** - szeregowiec

ur. w Marydołach pow. Ostrzeszów /brak dety/.

Uczestnik wojny obronnej 1939 roku, przekroczył granicę polsko-rumuńską i przez Jugosławię dostał się do Francji. Służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karneckich. W maju 1940 roku w bitwie o Narwik /Norwegia/, poległ pod OFOTFJARDEM. Spoczywa w Narwiku w kwaterze polskich żołnierzy.

**GORGOLEWSKI WALERY** - sierżant.

Ur. 12 września 1919 roku w Ostrzeszowie. Uczestnik wojny obronnej 1939 roku. Internowany przez wojsko radzieckie po 17-tym wrześniu 1939 r., i wywieziony do łagrow sowieckich. Wyprowadzony przez gen. Władysława Andersa z ZSRR w 1941 roku, walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie w północnej Afryce, później we Włoszech. Zginął dnia 12 maja 1944 roku na stokach Monte Cassino. Spoczywa na cmenterzu polskich żołnierzy pod wierzchem Monte Cassino.

**IGNOK JÓZEF** - kapral.

Ur. dnia 4 listopada 1899 roku w Strzyżewie pow. Ostrzeszów. Uczestnik wojny obronnej 1939 roku. Walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie w Apeninach. Na skutek odniesionych ran zmarł w Bolonii /Włochy/ dnia 29 sierpnia 1945 roku i został pochowany na polskim cmenterzu wojskowym - prób oznaczony nr 10-B-4.

**KEMPSKI WOJCIECH JERZY** - sierżant lotnictwa.

Urodzony dnia 5 kwietnia 1919 roku w Grabowie n/Prosną.

Zmarł na skutek odniesionych ran walcząc w obronie Wielkiej Brytanii dnia 18 maja 1942 roku i został pochowany w Wielkiej Brytanii na cmentarzu w Newark - grób nr J.309 a.

**KWIATKOWSKI FRANCISZEK** - saper.

Ur. dnia 13 czerwca 1907 r. w Parzynowie pow.Ostrzeszów.Brał udział w wojnie obronnej 1939 roku.Walczył na Bliskim Wschodzie. Zmarł na skutek odniesionych ran w Pahlevi w Iranie dnia 12 września 1942 roku.Pochowany na cmentarzu w Pahlevi - grób nr 4.7.488.

**MACHOŃ BRONISŁAW** - kapral.

Ur. dnia 16 października 1911 r. w Oświęcimiu pow.Ostrzeszów. Uczestnik wojny obronnej 1939 roku w Ostrzeszowskim Batalionie Obrony Narodowej.Uciekł w czasie okupacji hitlerowskiej z Ostrzeszowa dnia 17 marca 1940 roku.Walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie jako spadochroniarz-desantowiec.Poległ w Wielkiej Brytanii w Newark dnia 8 lipca 1944 roku.Spoczywa tam na cmentarzu polskich żołnierzy w grobie oznaczonym L.322.

**MICHAŚ LUDWIK** - kapral.

Ur. dnia 18 sierpnia 1907 roku w Siedlikowie.Uczestnik wojny obronnej 1939 roku.Przekroczył granicę Polski walcząc nadal w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie,wpierw we Francji,później w walkach pod Narwikiem w Norwegii.Tam poległ dnia 15 maja 1940 roku i został pochowany na cmentarzu wojskowym w Skale - Narwik.



OLEKSY BOLESŁAW - kapral.

Ur.dnia 24 lutego 1915 roku w Kuźnicy Starej, pow.Ostrzeszów.  
Był uczestnikiem wojny obronnej 1939 roku.Poszukiwany przez Niemców od początku okupacji, uciekł z okupowanej Polski dnia 17 marca 1940 roku i walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie.Poległ w Libii w Afryce pod Tobrukiem dnia 9 grudnia 1941 roku.Tam spoczywa na wojskowym cmenterzu w grobie oznaczonym 539 B.

PIEC ANTONI - kanonier.

Ur.dnia 17 maja 1911 roku w Kotłowie pow.Ostrzeszów.Walczył w kampanii września 1939 roku.Frzedostał się przez Rumunię i nadal walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie.Poległ dnia 17 maja 1944 roku pod Monte Cassino we Włoszech i pochowany tam na cmenterzu polskich żołnierzy w grobie oznaczonym 3-B-11.

PILARSKI ANTONI - plutonowy.

Ur.w 1898 r. w Mikstacie pow.Ostrzeszów.Po klęsce wrześniowej od 1939 roku walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie na terenach Wschodniej Eurony.Zmarł dnia 3 września 1942 roku w Fahlevi w Iranie.Brak informacji w jakich zmarł okolicznościach.Został pochowany na polskim cmenterzu w grobie nr 3.1.421.

SADOWSKI LEON - strzelec.

Ur.dnia 26 marca 1915 roku w Strzyżewie pow.Ostrzeszów.Brął udział w wojnie obronnej 1939 roku.Frzedostał się przez Rumunię i Ju<sup>w</sup>posławicę do Włoch.Walczył w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie.Poległ w walce pod Loreto we Włoszech dnia 9 lipca 1944 roku i tam pochowany na cmenterzu polskich żołnierzy w grobie nr 5-e-13.

**SZEWczyk TOMASZ** - strzelec.

Ur. dnia 10 grudnia 1904 roku w Rogaszycach pow. Ostrzeszów.  
Żołnierz września 1939 roku. Walczył w Polskich Siłach Zbrojnych  
Na Zachodzie. Zmarł po ciężkiej chorobie dnia 26 czerwca 1944 r.  
w Scarbengh w Anglii, Tam też pochowany na cmentarzu w kwaterze  
B na cmentarzu polskich żołnierzy.

**TADEJA FRANCISZEK** - starszy strzelec.

Ur. dnia 6 marca 1913 roku w Kaliszkowicach. Walczył w Polskich  
Siłach zbrojnych Na Zachodzie na półwyspie apenińskim we Włoszech.  
Poległ pod Monte Cassino dnia 12 maja 1944 roku. Pochowany na cmen-  
tarzu polskich żołnierzy w grobie oznaczonym 5-7-19.

**WAJAS IGNACY** - plutonowy.

Ur. dnia 30 lipca 1917 roku w Kaliszkowicach pow. Ostrzeszów.  
Uczestnik wojny obronnej 1939 roku. Walczył w Polskich Siłach  
Zbrojnych Na Zachodzie na frontach Bliskiego Wschodu, Afryce oraz  
Zachodniej Europy. Zginął dnia 7 września 1944 roku w Lommel  
w Belgii. Pochowany na cmentarzu wojskowym - grób III-D-10.

**ZIBLIZINSKI FRANCISZEK** - strzelec.

Ur. 20 sierpnia 1921 roku w Grabowie n/Prosną, pow. Ostrzeszów.  
Walczył na frontach Wschodniej Europy, Północno Wschodniej  
Afryce i Włoszech. Zmarł dnia 4 stycznia 1946 roku. Został pocho-  
wany na polskim cmentarzu w Bolonii /Włochy/ - grób 8-W-5.

TABELA ZBIORCZA

POLEGŁYCH I ZMARŁYCH POLAKÓW ZIEMI OSTRZESZOWSKIEJ  
WALCZĄCYCH W POLSKICH SIŁACH ZBROJNYCH NA ZACHODZIE  
W LATACH 1940 - 1946

Kraj	Miejscowość	Ilość	Rezem
Belgia	Lommel	1	1
Iran	Pehlevi	2	2
Libie	Tobruk	1	1
Norwegia	Narwik	2	2
Wielka Brytania	Edynburg	1	5
	Newerk	2	
	Londyn	1	
	Scarborough	1	
Włochy	Bolonie	2	7
	Loreto	2	
	Monte Cassino	3	
Rezem			18

## ORDERY – MEDALE – ODZNACZENIA

Ten rozdział można podzielić na kilka podrozdziałów dlatego, że w czasie trwania II wojny światowej oraz po jej zakończeniu nadawano żołnierzom wylczącym w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie bardzo wiele wyróżnień ustanawianych przez dowództwa polskie i alianckie oraz miasta i kraje, jako wyraz hołdu czynu bojowego walczącym z wrogiem - hitlerowskimi Niemcami. Niektóre z nich były wznowiane z dawnych czasów, okresu międzywojennego, lecz większość ustanawiano po raz pierwszy.

Wszystkie nie sposób zreprodukować i opisać. Trzeba wydać oddzielną grubą książkę, ponieważ ich liczba stanowi kilka setek. Do takich można zaliczyć :

- ordery - medale - odznaczenia /kilkadziesiąt/,
- inicjały na naramiennikach haftowane lub metalowe /ponad 50/,
- emblematy na kołnierzach kurtek i płaszczy mundurowych haftowane lub blaszane /około 25/,
- proporczyki na kołnierzach bluz i płaszczy /około 80/,
- Odznaki wojsk lotniczych - metalowe lub haftowane w liczbie ponad 20,
- odznaki marynarki wojennej - około 35,
- odznaki pamiątkowe noszone na mundurach, beretach i furaczkach, ponad 50,
- patki i wyłogi w liczbie około 40,
- znaki samolotowe - 10,
- znaki na pojazdach wojskowych - około 70,

- odznaki honorowe noszone na rękawach mundurów - ponad 15,
- ponad 20 barw broni różnych formacji wojskowych.

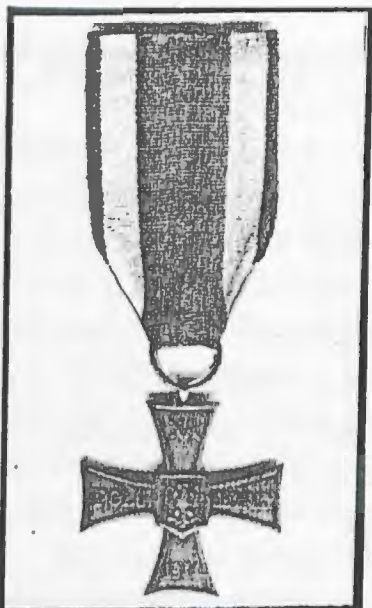
Ze względu na mnogość takiego materiału, poniżej podam tylko kilka wybranych, najczęściej nadawanych żołnierzom, które wyszczególnili w swoich żołnierskich biogramach własnoręcznie i do dzisiaj zachowanych w miejscowym muzeum, izbach pamięci narodowej, archiwaliach własnych żołnierzy Ziemi Ostrzeszowskiej walczących w różnych formacjach i na różnych frontach II wojny światowej w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie, lub szeregach wojsk alianckich - francuskich i angielskich.



VIRTUTI MILITARI  
Krzyż Srebrny  
V Klasy

Wśród odznaczeń wojskowych najwyższą rangę uzyskał Order Wojenny Virtuti Militari. Był najstarszym polskim orderem nadawanym za zasługi położone na polu bitwy. Został wprowadzony przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1792 roku w czasie wojny polsko-rosyjskiej, bezpośrednio po zwycięskiej bitwie pod Zieleńcami stoczony 18 czerwca 1792 r.

Dnia 1 sierpnia 1919 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wskrzesił uchwałą Order Virtuti Militari nadając mu nazwę Orderu Wojskowego Virtuti Militari. W 1933 roku na mocy Ustawy z dnia 25 marca zmieniona została nazwa orderu, na order Wojenny Virtuti Militari. Order zachował wysoką rangę w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie, w wyniku rozkazu Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego ogłoszonego w styczniu 1941 r.



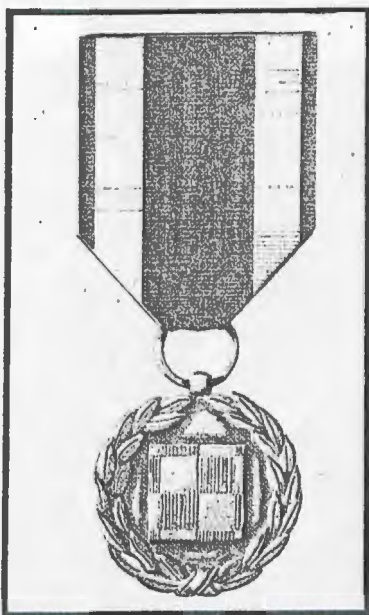
KRZYŻ WALECZNYCH

Podobnie jak Krzyż  
Virtuti Militari, Krzyż  
Walecznych w hierarchii  
odznaczeń wojennych był  
otoczony niezwykłym wyróż-  
nieniem. Został ustanowio-  
ny rozporządzeniem Rady  
Obrony Państwa z dnia  
11 sierpnia 1920 roku., za  
czyny męstwa i odwagi  
wykazanych w boju. Posiadał  
jeden stopień i mógł być  
nadany tej samej osobie  
czterokrotnie. Rozkazem  
Naczelnego Wodza Polskich Sił  
Zbrojnych Na Zachodzie z  
stycznia 1941 r. został  
wznowiony.



MEDAL WOJSKA

Po zakończeniu II wojny  
światowej - dnia 3 lipca  
1945 roku, dla wyróżniających  
się, żołnierzy Polskich Sił  
Zbrojnych Na Zachodzie, został  
ustanowiony Medal Wojska, za  
czyny bojowe. Jednej osobie  
mógł być nadawany cztero-  
krotnie, przez nałożenie  
na wstążkę medalu okucia  
w formie listewek z brązu  
z motywem liści dębowych.  
Nadawany wojskom lądowym.



MEDAL LOTNICZY



MEDAL MORSKI

Ustanowiony 3 lipca 1945 roku dla żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie, walczącym w Siłach Powietrznych. Nadawany za czyn wykre-  
cający poza zwykły obowiązek oraz co najmniej półroczny okres w jednostce bojowej. Podobnie, jak Medal Wojska - tej samej osobie mógł być nadawany czterokrotnie.

Medal Morski był odpowiednikiem Medalu Lotniczego, również ustanowiony 3 lipca 1945 roku z tą różnicą, że nadawany żołnierzom Merynarki Wojennej, w służbie Polskich Sił Zbrojnych Na Zachodzie. Za służbę półroczną na okrę-  
cie, lub przez okres jednego roku na okręcie nie prze-  
bywającym stale w warunkach operacyjno-bojowych. Nie dotyczył Merynarki Handlowej, dla której ustanowiono podobny medal z innym wizerunkiem.



FRANCE AND GERMANY STAR



WAR MEDAL

Odznaczenie zwane także "Gwiazdą za Francję i Niemcy" ustanowione przez wojskowe władze brytyjskie za udział w II wojnie światowej.

Ustanowione 6 czerwca 1944 r. i nadawane do 8 maja 1945 r. Sześciokątne gwiazdy z brązu /44 x 38 m/m/.

Tercze z monogramem królewskim "GRI VI" i królewską koroną.

Odznaczenie brytyjskie przyznawane osobom, które podczas II wojny światowej służyły w Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii. Medal ustanowiony

16 sierpnia 1945 roku. Nadawany żołnierzom walczącym w Armii Brytyjskiej - w tym z Polskich Sił Zbrojnych

na Zachodzie.





AFRICA STAR



ITALY STAR

Medal Wspólnoty Brytyjskiej za udział w II wojnie światowej. Medal-Gwiazda za służbę w operacjach bojowych na terenie Afryki i służbie morskiej na Morzu Śródziemnym. Sześcioramienna gwiazda /44x 38 mm/. W centrum okrągła tarcza z monogramem królewskim "GRI VI" oraz z królewską koroną. W otoku napis : "The Africa Star". Wstążkę do medalu opracował Sam król Jerzy VI.

Nezwywana także "Gwiazdą Włoską". Było to wojskowe odznaczenie brytyjskie, przyznawane za udział w działaniach bojowych na terenie Włoch podczas II wojny światowej, między 11 czerwca 1943 r. do maja 1945 r.

Medal nadawano wojakom lądowym, lotnictwa i marynarki wojennej. Sześcioramienna gwiazda z brązu / 44 x 38 mm/. W otoku gwiazdy napis : "The Italy Star". Wstążka w kolorach włoskiej flagi - czerwony - biały - zielony - biały - czerwony.



**ODZNAKI  
PAMIĄTKOWE**

Ustanewione po  
zakończeniu II wojny  
światowej - przez  
Dowództwo Polskich  
Sił Zbrojnych  
Na Zachodzie.



1. Samodzielne Brygada  
Strzelców Karpackich  
za walki pod Tobrukiem.
2. Jednostki wojsk  
na Środkowym Wschodzie  
pełniące służbę wojsko-  
wą w latach 1944-1947.

## ZAKOŃCZENIE

Podjęty temat trudny, ze względu na szeroki zakres wojennych działań, źródeł i materiałów licznie opisywanych, a dotyczących udziału żołnierzy Ziemi Ostrzeszowskiej w walkach w Polskich Siłach Zbrojnych Na Zachodzie.

Opisani bohaterowie w pięciu częściach cyklu "Zeszyty Ostrzeszowskie /nr 89-93/, stenowią fragment bogatej historii w wydarzenie dróg na żołnierskich szlakach powrotu do wolnej i niepodległej Ojczyzny w czasie drugiej wojny światowej.

W pisaniu tego tematu udzieliło mi pomocy wiele osób, którym tą drogą pragnę podziękować za życzliwość, informacje, udostępnienie archiwaliów, zdjęć, pomoc techniczną oraz doradztwo i wsparcie.

Temat nadal jest otwarty - wymagający jeszcze uzupełnień, o co proszę zainteresowane osoby, by namięć o naszych bohaterach została zachowana dla przyszłych pokoleń i poszerzyła jeszcze bardziej historię Ziemi Ostrzeszowskiej.

Władysław Graf

## ŹRÓDŁA I MATERIAŁY

### DRUKOWANE

- Zygmunt Bielecki "Wojsko Polskie 1939-1945"  
Interpress Warszawa 1984
- Józef Dembiniek "Oznaki i odznaki Polskich Sił Zbrojnych  
Na Zachodzie" - Część I 1984 r.  
Część II 1986 r.  
Krajowe Agencja Wydawnicza Katowice
- Władysław Cref "Polsce wierni" - Sericon Tulce 2002 r.
- Bernard Horsthemke "Zemiest minuty milczenia/  
Czas Ostrzeszowski rok II nr 5 /12.02.2995/
- Jan Maliński "Słońce zakrył samolot"  
Agencja Wydawnicza Alter Warszawa 2001 r.
- Jadwiga Mirciniak ". Najnowsza Encyklopedia Powszechna"  
Wydawnictwo Zielone Sowe Kraków 2005 r.
- Czesław Nemke "Mały atlas historyczny" Warszawa 1965 r.
- Stanisław Nawrocki "Dzieje Ostrzeszowe" Kalisz 1990 r.
- Barbara Pałczyńska "Bitwa pod Monte Cassino w relacji Józefa  
Czwordone" - Tychy 1996 r.
- Zbigniew Puchalski "Ordery i odznaczenia polskie"  
KA" Warszawa 1987 r.
- Maria Wawrzycka "Wcieniu kasztanów"  
Oficyna Wydawnicza Kulawisk Ostrzeszów 2000 r.
- Jan Uryga "Duchowny owiekun polskich żołnierzy" Kraków 2004 r.

### MASZYNOPISY

- Cieplicki Józef "Ignacy Graé" - Słupsk 2007 r.
- Perski Marian "Życiorys" - Krotoszyn 1999 r.
- Potyrała Józef ""spomnienia" - Perzynów pow.Ostrzeszów 1976 r.
- Związek Kombatantów R.P. i Byłych Więźniów Politycznych  
Koło Miejsko-Gminne Ostrzeszów - archiwalia  
1973-1981 r.
- Prepiel Ryszard "Życiorys Prepiela Piotra " Warszawa 2006 r.

## REKOPISY

- Borowicz Czesław "Życiorys" Ostrzeszów 1979 r.,
- Drożak Hieronima "Życiorys Antoniego Drożaka"  
Wielka Brytania - Nottingham 2006
- Drożak Kazimierz "Życiorys" Wielka Brytania Nottingham 2006
- Graf Władysław "Notatki archiwalne" Ostrzeszów 1970-1990 r.
- Guździol Czesław "Życiorys" Ostrzeszów 2000 r.
- Keczmarek Jan "Życiorys" Ostrzeszów 1971 r.
- Michlik Józef "Wywiady" Ostrzeszów 1970-1980 r.
- Olejniczek Józef "Życiorys" Ostrzeszów 1972 r.
- Pawlak Wiktor "Życiorys" Ostrzeszów 1970 r.
- Perski Marien "Życiorys" Krotoszyn 1998 r.
- Zając Julian "Wspomnienia wojenne" Szklerka Myślniewska 1970 r.

## WYWIADY

- Cieplik Antoni - Ostrzeszów,
- Cieplik Jan Marek Ostrzeszów,
- Czwordon Marek Ostrzeszów,
- Janiek Maciej - Ostrzeszów,
- Jarczewska ..... Ostrzeszów,
- Mikołajczak ..... Ostrzeszów,
- Muzeum Regionalne im. Władysława Goluse - Ostrzeszów,
- Zdzisław Kowalewski Mikstat,
- Pacenowski Tadeusz - Ostrzeszów,
- Papiernik Maria - Ostrzeszów,
- Pawlak Janina /żona Wiktora Pawlaka/ - Ostrzeszów,
- Pręgiel Ryszard - Warszawa,
- Zuberek Irena - Ostrzeszów.

## FOTOGRAFIE

- Borowicz Marek - Ostrzeszów,
- Cieplik Jan Marek - Ostrzeszów,
- Czwordon Marek - Ostrzeszów,
- Drożak Edward - Ostrzeszów,
- Drożak Hieronima - Wielka Brytania /Szkocja/,
- Drożak Kazimierz - Wielka Brytania /Szkocja/,

- Graf Władysław - Ostrzeszów,
- Kaczmerek Stanisław - Ostrzeszów,
- Kowalewski Zdzisław - Mikstat,
- Mikołajczek ..... - Ostrzeszów,
- Muzeum Regionalne im. Władysława Gólsusa - Ostrzeszów,
- Olejniczek Eugeniusz - Jesiona gm. Ostrzeszów,
- Perski Marian - Krotoszyn,
- Nelec Czesław - Ostrzeszów,
- Pawlek Janina - Ostrzeszów,
- Pregiel Ryszard - Warszawa,
- Zuberek Irena - Ostrzeszów.

#### ZRÓDŁA INTERNETOWE

- Bąk Wojciech - Ostrzeszów,
- Piekarczyk Włodzimierz - Ostrzeszów,
- Rzepecka Mirosława - Ostrzeszów.

#### SKANOWANIE

- Bąk Wojciech - Ostrzeszów,
- Rzepecka Mirosława - Ostrzeszów.

NOTATKI











**93**

**Z CYKLU: ZESZYTY OSTRZESZOWSKIE**

---

**2006**